

Ülevaade Eesti Rahvaluule Arhiivi laekumistest ja kogumisest 2020

Tavapäraselt täienesid Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) kogud 2020. aastal mitmekesise ainesega helis, pildis ja sõnas. Kogujaid-annetajaid oli õpilastest teenekate kaastööliseni, kokku üle 180 inimese. Materjale saadeti veebikeskkondade, e-kirjade ja paberposti teel, kõige suuremal määral täienes käsikirjakogu – 4450 paber- ja elektroonilise leheküljega.

Juba mitmendat aastat on Tartu Ülikooli tudengid (juhendaja Ergo-Hart Västrik) kirjeldanud mardi-, kadri- ja *halloweenikombestikku*, samuti laekusid välistudengite kaastööd erinevatel pärimusteemadel (India, Serbia, Venemaa, Bangladesh, Ameerika, Läti, Tšehhi). Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia pärimusmuusika eriala tudengid (juhendaja Janika Oras) andsid üle tänavusel Setomaa kogumismatkal jäädvustatu, Tallinna Ülikooli koreograafiatudengid oma kodutööd looduses laulmise-hõikamise kogemustest ja liikumisega lauludest. Arhiivi jõudsid Rahvakultuuri Keskuse ja Eesti Folkloorinõukogu kogumiskonkursi “Märka Marti!” 2018 lühifilmid, fotod ja kirjapanekud ning Pamela Marani väljaande “Eesti vanaemade lood ja salatarkused” 17 salvestatud intervjuud. Age Kristel Kartau on jätkanud Tai massaaži Eestisse toojate intervjuuerimist (lisandusid salvestused aastaist 2018–2020); Meeli Lehis Kuusalust ja Jüri Helberg Rootsist annetasid Juminda külast pärit õdedelt aastail 1969–1992 salvestatud ainese (sh regi- ja uuemad laulud jm pärimus) ning Kuusalu rahvalaulikute ja pillimeeste elulookirjeldused ja -andmed. Heli Laanekask andis arhiivile üle videofilmi 2020. aasta suvel toimunud suguvõsa laulupeost-kokkutulekust, Tiiu Mänd vanasõnadel põhinevast Muraste lasteaia varjuteatri-etendusest. Hille Tartolt jõudsid arhiivi saatele “Prillitoos” 2000. aastatel saadetud kirjad-kaastööd puudest, lapsepõlvemälestused ja -laulud; Malle Pihlak tõi digiteerimiseks oma isa, ERA kaastöölise Johannes Solli mälestused ajavahemikust 1892–1966. Mall Hiimäe andis üle iseenda ja kaastöölise kogutud materjalid kaladest eesti rahvapärimuses ning ERA ja Viru Instituudi koostöös koguti Virumaa liisusalme.

Oskar Looritsa juubeliaastal toimus ERA kogumismatk Viljandimaale sealsete lastemängude kogumiseks, intervjueriti 15 inimest, ning Tartus talletati 12 folkloristi mõtteid Oskar Looritsast ja tema tööde mõjust eesti folkloristikale.

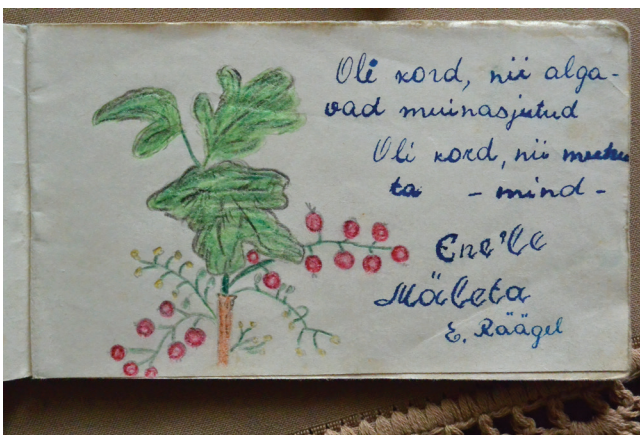
Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluule kogumispremia pälvisid Adik Sepp, Urve Vares ja Aino Liivik.

Adik Sepp (snd 1945) alustas rahvaluulekogumist 15aastase koolipoisina Kuresaares oma lähikondseilt. Tema esimene saadeti (70 lk laule, jutte, mängukirjeldusi jm) jõudis rahvaluulearhiivi 1960. aastal ning toonases kogumistöös ülevaates tõsteti see esile üksikasjalise ja täpse andmestiku tõttu. Järgnevatel aastatel noore koguja küsitletavate ring aina laienes ning keskkooli lõpuks oli ta materjali kogunud juba peaaegu kõigist Saaremaa ajaloolistest kihelkondadest, lisaks Muhumaalt ning Lääne- ja Viljandimaalt. Pärast pikemat vaheaega taastus koostöö Eesti Kirjandusmuuseumiga 2007. aastal ja on sestpeale järjepidev. Lisaks südamelähedastele pärimusteemadele, sh nt ka nõukogude ajal töökollektiivides levinud folkloor, naljalood ja pajatused, kohanimepärimus, koroonapärimus 2020. aastal jm, on Adik Sepp Eesti Kultuuriloolise Arhiivi jaoks kirja pannud oma mahuka eluloo (ilmus väljaandes “Minu elu ja armastus.

Eesti rahva elulood” 2018) ning endise kinotöötajana kultuuriloolise ülevaate kinost Kaja. Adik Sepa saadetisi iseloomustab jätkuvalt andmete täpsus ning soov mitte ennast korrata ega saata midagi ülearust. Kokku on Adik Sepa kirjapanekuid 699 lk, lisaks mõned fotod, heli- ja videofailid.

Urve Vares (snd 1960) alustas koostööd Eesti Rahvaluule Arhiiviga 2011. aastal lasteaiapärimuse kogumisest, pälvides kohe ka esiletõstmise, ning sestpeale on ta küsitluskavadele vastanud peaaegu igal aastal. Urve Varesele on südamelähedased kodu ja oma meelistegevustega seotud teemad, lasteaiapärimused ja mängud ja lastekasvatus. Ta elab ja töötab Lõuna-Eestis, tema kaastöid on mõjutanud kaunid Kiidjärve maastikud, kasvamine ja elamine looduse keskel. Rahulikult stiilis kirjeldab ta seda, mida ise läbi elanud, kuulnud ja näinud. Urve Varese tööd on saanud eripreemiaid ja äramärkimisi mitmel võistlusel, nt “Lastemängud ja lapsepõlvemälestused” 2013, “Minu aed, minu lilled ja puud” 2018, “Esemed meie rännakuil” 2019. 2020. aastal kirjutas Urve Vares silmapaistva töö mõlemal arhiivi välja kuulutatud kogumisteemal: “Vägivald ja selle piirid eesti kultuuris” ning “Tervise hoidmine koroonakriisi ajal”. Samuti on ta osa võtnud rahvaluulekogujate ja elulookirjutajate ringi tööst. Kokku on tema talletatud pärimust 230 lk, töödele on lisatud fotosid, kaarte jm illustratiivset materjali.

Aino Liivik (snd 1942) alustas arhiivile kirjutamist tähendusrikka kaastööga “Minuga juhtus üks naljaks lugu” 2012. aastal, teemaks maailmalõpu-ootus. Tema kaastööd paistavad silma humoorikuse, aktuaalsuse, isiklikkuse ja eluloo-põhisusega. Esinejanimi Vanaema Aino kasutades on ta oma lugude ja etendustega naerutanud publikut Virumaal ja kaugemal. Tähendusrikaste ja eripärastena kajastuvad tema kaastöödes Ida-Virumaa maastikud – Kohtla-Nõmme tuha- ja ahermäed, nii pälvis võistlustöö “Minu maastikud” 2015. aastal ühe peapreemiaist. 2020. aastal panustas Aino Liivik oma aega kolme teema käsitlemisse, pannes arhiivi ja Viru Instituudi koostöös toimunud liisusalvide kogumisel kirja Virumaa liisusalme oma tuttavatelt ja iseenda meenutuste järgi. Kokku on Eesti Rahvaluule Arhiivis temalt 300 lk kirjapanekuid, millele on lisatud koopiaid fotodest, skeeme jm materjale.

ERA, DF 36925 Rahvaluule arhiivi suvised kogumistööd Mulgimaal. Lehekülg pühendussalmiga salmikus. < Halliste, Mõisaküla l. Foto: Kadri Tamm.

*ERA, DF 36918 Rahvaluule arhiivi suvised kogumistööd Mulgimaal. Kristi Metste ja Astra Usin albumit vaatamas Astra kodus Mõisaküla Kamaral.
< Halliste, Mõisaküla l. Foto: Kadri Tamm.*

Kogumisteema “Vägivald ja selle piirid eesti kultuuris” kuulutasime välja ERA kaastööliste päeval 26. veebruaril 2020. Vägivald on nähtus, mida rahvaluulekogud kajastavad väga lünklikult. Küsitluse eesmärgiks oli saada teavet, kus peituvad meie tänases ühiskonnas leiduva vägivalda juured, milliseid käitumisviise on tajutud vägivallana, millised vägivallailmingud on olnud levinud eri aegadel, vanuserühmades ja kontekstides, millised on olnud hoiakud ja suhtumised vägivald ja milliste õpetuste või eeskujudega on suhtumist kujundatud. Kogumisvõistlusele saatsid oma kirjutised 21 inimest, osa neist oli lähtunud meie poolt välja pakutud küsimustikust (<http://www.folklore.ee/era/kysitus/vvvald.pdf>), teine osa pigem neile teadaolevatest või omaeluloolistest seikadest, juhtumitest. Kokkuvõttes andsid kaastööd äärmiselt kireva pildi erinevatest vägivallavormidest eri aegadel, eri vanuseastmetes ja erinevates kontekstides. Olulisemad teemad, mis materjalis esile tõusid, olid vägivald (või selle puudumine) laste omavahelises suhtluses; laste kasvatamine, hooletst ja hellusest ilma jätmine, karistamine, nahutamine, peksmine ja ka seksuaalne ahistamine või vägivald kodustes tingimustes; lood kooliõpetajatest või kasvatajatest (nii võimupositsiooni kuritarvitamisest kui ka õiglasest karistusest); kius, vim, süüdistused perekonnas ja suguvõsas; suhted ülemustega töökohal, korruptsiooni paljastamine; sõjaaja ja nõukogude võimustruktuuride julmused; eestlaste ja venelaste vahelised konfliktid; perevägivald, selle põhjused ja lahendused; seksuaalne ja günekoloogiline vägivald; kallaletungid avalikus ruumis ja hirm nende ees, sekkumine; vägivald loomade vastu. Mitu kirjutajat mainis ka, et nendel oma elus vägivallaga kokkupuutumist eriti pole olnud. Lisaks otsestele vägivallaepisoodide kirjeldustele oli lisatud ka arutelusid vägivalla põhjuste, vägivalla ära hoidmise ja sellest pääsemise võimaluste üle.

Kogumisaktsiooni peapreemiad said Maret Kärtna erakordselt mahuka kaastöö eest, mis sisaldas hulgaliselt näiteid elust ning isiklikke temaatilisi mõtisklusi ja üldistusi; Adik Sepp, kelle töö sisaldas mitmekülgset materjali ja erinevaid lähenemisi vägivaldlateemale – laule, teiste inimeste ja enda eluseikade kirjeldusi, filosoofilisi mõtisklusi eetiliste väärtuste, kuid ka vägivaldaõigustuste kujunemise üle, samuti vägivaldse käitumise psühholoogiliste ajendite üle; ning Eha Võso, kes oli nii enda mälestustest kirja pannud kui ka oma tuttavatelt ja sugulastelt kogunud mitmekülgse valiku temaatilisi lühilugusid, muu hulgas jõudes oma kogumistöö käigus olulise tõdemuseni, et koduseinte vahel toimuv vägivald jääb tihti kõrvalseisjate eest varjatuks. Žürii tõstis esile veel Aino Liiviku, Enda Naabri, Ene Raudkatsi, Anne Rebase ja Urve Varese saadetised, kuid loomulikult oleme südamest tänulikud kõigile, kes võtsid vaevaks selle keerulise ja kindlasti ka ebamugava teema üle mõelda, vahel ka teisi inimesi küsitleda ja oma teadmised, kogemused, mälestused ja mõtted kirja panna. Töid hindas žürii koosseisus Ave Goršič, Reet Hiimäe ja Mari Sarv. Kogumisvõistlus on küll lõppenud, kuid vägivalda teemalised kaastööd on endiselt oodatud aadressil kratt@folklore.ee.

Koroonapärimuse kogumine. Koroonapärimuse kogumise üleskutse postitati rahvaluule arhiivi Facebooki lehel 13. märtsil 2020 (<https://www.facebook.com/rahvaluulearhiiv/posts/2779479955421427>), kordusteade 11. detsembril (<https://www.facebook.com/rahvaluulearhiiv/posts/3517348484967900>). Need võeti väga hästi vastu, jagati rohkelt ning hakati kohe saatma ka folklooriainest. Vastajate vanuseline spekter oli väga lai, saatjate seas oli nii vanemas eas inimesi kui ka nooremaid, näiteks üliõpilasi ja õpilasi. Kuigi pandeemia-ajal ringlesid ka mitmed uskumused ja vandenõuteooriad, tuli saadetud koroonapärimuses eriti selgelt nähtavale inimeste püüe kajastada neid valdavaid tundeid loominguliselt ja pigem huumorivõtmes, seda nii meemide, naljade, luuletuste, kalambuuride, erinevate ütluste kui ka paroodiate näol. Teema jõudis ka laste mängudesse, sotsiaalmeedias levisid videod akendel musitseerimisest.

Sama motiiv levis erinevates žanrites, näiteks sõnaliste naljade ja meemidena. Nagu saadetud ainese kaaskirjadest selgus, oli koroonapärimus omavahelise suhtluse osaks, seda jagati sotsiaalmeedias ja räägiti üksteisele. Olukorra muutudes teisenevad ka žanrid ning vahetuvad teemad. Kogutud pärimus kinnitab väidet, et keerulistel ja tavaelust erinevatel aegadel suureneb folkloori osakaal õhusoleva aktuaalse teema käsitlemisel. Koroonapärimus ühtaegu väljendab ja aitab “läbi elada”, aga ka kujundab ja määrab ühiskonna ning üksikisikute suhtumisi ja arusaamu. Vastustest tõusis esile Ave Taaveti meemikogu, mis sisaldas nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt levinud meeme ja nalju, kokku 185.

- 1) Meeme ja linke meemikogudele, videotele jm, samuti nalju postitati otse FB-lehele, 2021. aasta lõpus oli postitustel 240 kommentaari peaaegu 60 inimeselt.
- 2) Erinevat koroonapärimust kogusid ja saatsid 35 inimest, mõned tööd olid ka kollektiivsed, näiteks Naba lasteaias ühiselt koostatud koroonaluuletus.

Küsitluskava “Tervise hoidmine koroonakriisi ajal”. Aprillist detsembri lõpuni 2020 kogus ERA andmeid kaastööliste tervisemurede ja kogemuste kohta eriolukorras ning pärast seda.

Küsitlusega soovisime teada, milliseid kogemusi peamiselt 2020. aasta kevadkuud meile andsid. Millised olid tervisehädad- ja lahendused, kellelt ja kuidas saadi abi? Mis kõige rohkem kartma või muretsema pani? Kuidas saadi toit lauale, millised olid

olemasolevad või puuduvad kriisivarud (majapidamisvahendid, toit ja ravimid) ellujäämiseks? Kuidas kriis muutis meist igapäevase tervisekäitumist ja suhtlust?

Vastused saabusid kas arhiivi kogumismooduli Kratt (4), e-posti (15) või tavaposti (9) teel. Lisaks panid Eesti Rahvaluule Arhiivi juures tegutsevas elulookirjutusrühmas osalejad kevadel kirja oma lood (9). Mõned vastajatest saatsid oma mõtteid mitu korda ja vastuseid koguti lisaks teisteltki. Kõige noorem vastaja käis gümnaasiumis, vanimad olid sündinud 1930. aastatel. Kõigi vastajate seast tõusid esile Sirje Reinsoo, Vesta Saar, Mare Mätas, aga ka Imbi-Harietta Eenloo, Eve Kärner ja Aino Liivik.

Kroonviiruse saabumine ei puudutanud ainult neid, kes viiruse tõttu koju karantiini või koguni haiglasse sattusid, vaid ka neid, kellel pandeemia võttis võimaluse muude haiguste pärast tavapäraselt arstil käia, mitmes vastuses tõusis esile just hambaravi küsimus. Samas tuli ka välja, et kardeti krooniliste haiguste süvenemist ja sellega seoses haiglasse sattumist. Viimases nähti potentsiaalset nakatumise ohtu. Paljude vaevuste puhul otsiti abi perearstilt telefoni teel, telliti vajalikke ravimeid e-apteegist ja püüti hakkama saada koduste apteegivarude (nt tarvitati paratsetamooli) ja koduse raviga (tee moosiga, küüslauk, kartuliaur kõha puhul).

Enamik vastajatest kandis väljaspool kodu maske-kindaid ning pesi poes käimise järel pakke või lasi ostudel koridoris seista. Oli ka neid, kes maske ei kasutanud, sest esines hingamisraskusi või oli keeruline läbi maski teistega suhelda, eriti kui oli vaja jälgida vastaskõneleja suu liikumist. Mitmes vastuses kirjeldati ka pere- ja tööelu raskusi ja pingeid pealesunnitult distantsilt; suurt puudust tunti hobitegevusest, kirikust ja linnaelanikud igatsesid sauna. Võõrastest hoiti üldjuhul eemale, kuid ka meie vastajad panid tähele, millised "laulupeod" toimusid paljudel matkaradadel ning sellistel puhkudel märgiti ka politsei kohalolu.

Suurtest keskustest väljaspool elajatel olid üldjuhul olemas igasugused eluks vajalikud varud ning poest vajati peamiselt piima ja leiba, ostupaanikat neil ei tekkinud. Käiku läksid kodused hoidised ja keedised.

Torkas silma, et kogu eriolukorra ajal ja hiljemgi püüti säilitada optimismi ja huumorimeelt. Paremini õnnestus see siis, kui oli võimalik lähedastega tihedalt suhelda ning vabalt looduses ringi käia. Teisalt oli vastustes läbivaks teemaks mure lähedaste pärast, eriti nende puhul, kes olid riskirühmas. Just peresuhted telefoni ja virtuaalsete kanalite kaudu, aga ka näiteks lastelastega paberposti teel suhtlemine ning loodusele jälgimine toetasid vaimset tervist kõige positiivsemalt. Ka see tegi rõõmu, kui ühise sünnipäevapeo asemel toodi tort ja lilled ukse taha.

Lõppkokkuvõttes saabus küsitlusele mitmekesine materjal, mis peegeldas värvikalt ja mitmekülgelt koroonakriisist mõjutatud elu, tervist ja suhtlust 2020. aastal. Võis kergendusega tõdeda, et vähemalt rahvaluulearhiivile vastajate seas küsitluse vältel haigestunuid ei olnud.

Jääge terveks!

Ave Goršič, Mari Sarv, Kadri Tamm, Astrid Tuisk

Doktorantide sügiskool keskendus interdistsiplinaarsetele dialoogidele tervisega

19. ja 20. novembril 2020 korraldas Eesti Kirjandusmuuseum humanitaarteaduste üliõpilaste rahvusvahelise sügiskooli “Dialoogid tervisega”. Sügiskool toimus Värskas, mis on ajalooliselt tuntud oma mineraalvee allikate ja terapeutilise muda poolest. Sügiskooli loengud ja arutelud käsitlesid tervise teemat laialt ja interdistsiplinaarselt, vaadeldes vastavat keelekasutust, uskumusi ja narratiive, emotsioone, hirme, filosoofiaid, elustiili ja toimetulekumehhanisme nii epideemia ajal kui ka igapäevaelus, samuti nende kultuurilisi, keelelisi ja semiootilisi väljundeid.

Üritus toimus koostöös lingvistika, filosoofia ja semiootika magistrikooliga, kuid see ei takistanud teistest harudest (nt kultuuriuuringud) üliõpilaste kaasamist.

Sügiskooli pealkiri valiti mõned aastad varem, mil keegi ei osanud ette näha, kui erakordselt aktuaalne on see 2020. aastal seoses COVID-19 pandeemiaga. Isegi ilma selle kontekstita on viimasel kümnendil meedias ja teadusartiklites üha rohkem teadvustatud sotsiaal- ja humanitaarteaduste rolli tervisega seotud mõtlemise ja käitumusmudelite analüüsimisel ja kommenteerimisel ning praktiliste väljundite ja lahenduste pakkumisel, nii et teema on jätkuvalt väga asjakohane. Sügiskool pakkus kuulamiseks mitmekülgseid ettekandeid ja võimalust osaleda töötubades, sealhulgas kogemuslikku väliettekannet seto rahvameditsiinist lähedal asuvas Värskas ajaloolises talumuuseumis, kus rõhutati laulmise ja loitsude rolli traditsioonilises tervendavas kultuuris. Sisukas oli plakatiesitus etioloogilistest legendidest nagu emaka loomine, menstruatsioon ja sünnitus Bulgaaria folklooris.

Mitmed ettekanded puudutasid operatiivset piirkondlikku reageerimist COVID-19 pandeemiale. Näiteks rääkis Angelina Ilieva (Bulgaaria) osalusepideemiast, kirjeldades Bulgaarias COVID-19 esimest lainet ohjeldama määratud sõjaväearsti ja professori esilekerkimist tõelise folkloorikangelasena, hüüdnimega Kindral. Thomas Ndaluka (Tansaania) analüüsis religiooni tohutut rolli COVID-19 pandeemia tõlgendamisel ja ennetusmeetmete algatamisel Tansaania. Virginia García-Acosta (Mehhiko) kirjeldas Ladina-Ameerika epideemiate ja muude katastroofide religioosse selgitamise mudeleid, osutades süü, süüdlaste ja karistuse korduvatele motiividele ning õige ja vale käitumise dihhotoomiale. Michele Tita lisas ajaloolise puudutuse, tuues näiteid nakkushaigustega seotud narratiividest ja pettustest Itaalias ning loetles mõned nende tänapäevased vasted.

Kadri Videri (Eesti) ettekanne andis ülevaate CLARINi (*Common Language Resources and Technology Infrastructure*) võrgustiku võimalustest; kirjeldades teadusuuringuid, mis on juba läbi viidud, et teada saada, kuidas COVID-19 kajastub keelekasutuses ja milline on selle mõju humanitaarteadustele üldisemalt. Kadri Simm (Eesti) lahkas epideemiate ajal ühiskonnas esile kerkinud eetilisi probleeme.

Terhi Utriainen ja Linda Annunen (Soome) andsid ülevaate oma uurimisprojektist LeNeRe, mis keskendub alternatiivmeditsiini, vaimsuse ja õppimise vahekorrale, keskendudes helidega tervendamise praktikatele. Mare Kõiva (Eesti) analüüsis võrdlevalt kolme Eesti maagilist tervendajat erinevatest aegadest ning rõhutas, et seni on keskendutud tervendajate oskustele ning nende isikupära ei ole piisavalt tähelepanu

pälvinud. Tõnno Jonuks esindas arheoloogilist vaadet, tutvustades Eesti muuseumides leiduvaid maagilisi tervendusmaagiaga seotud esemeid.

Doktorandid tutvustasid mitmeid huvitavaid juhtumiuuringuid. Näiteks pakkus Age Kristel Kartau pilguheitu budistliku manuaalmeditsiini valdkonda Eestis, tuues välja, et Tai massaaži ja mõnda muud idamaist massaaži- ja venitussüsteemi peavad teoloogid, kultuuriteadlased ja üldsus üldiselt uue vaimsure hulka kuuluvaks, kuigi nende tehnikate võtted võivad inimeseti olla väga erinevad. Danila Rygovskiy kirjeldas vanausuliste rituaalse puhtuse praktikaid Eestis ja Venemaal (nt toitumispiirangud, võõrastega koos palvetamise ning samas lauas ja samadest lauanõudest söömise keeld), näidates teoloogilise ja meditsiinilise diskursuse ühenduspunkte. Saswati Bordoloi kirjeldas mõningaid Assami (Kirde-India) traditsioonilisi tervendavaid rituaale, suhtlemist teatud jumalannade ja teiste üleloomulike olenditega. Alexandra Chereches kirjeldas rahvajutte tervise ja haiguste kohta, eriti kurja silma kohta rumeenia pärimuses ja tänapäeva uskumustes. Rumeenia sisserändajate näitel Madridis on jõutud järeldusele, et ülemaailmse immigratsiooniga kanduvad paljud uskumused üle uutesse linnakeskondadesse.

Anastasia Fiadotava võttis huumori ja viiruste võrdlemisel tervise suhtes mõnevõrra metafoorse nurga, märkides, et kuivõrd humoorikate meemide levik sarnaneb viiruste levikuga, on esimesi nimetatud meeleviirusteks, mis nakatavad inimesi sõltumata nende tahtest ja mõnikord muretsemata oma peremehe heaolu pärast. Ta jõudis järeldusele, et praeguse pandeemia peegelduse arutelus tuleks arvesse võtta mitte ainult huumori sisu, just huumorimehhanismid aitavad paremini mõista seoseid sotsiaalsete ja loodusnähtuste vahel.

Aimar Ventsel kirjeldas, et punk subkultuuri teatud segmendis peetakse tõsist joomist mässuks ja mehelikkuse tõestuseks; paradoksaalsel kombel tõlgendatakse võimet ohjeldamatult purjutada ka hea tervise ja füüsilise vormi märgina. Esineja näitas, kuidas punkmuusika on üks meedium, mis loob ja kannab sellist triksterlugu ja sellega seotud identiteeti.

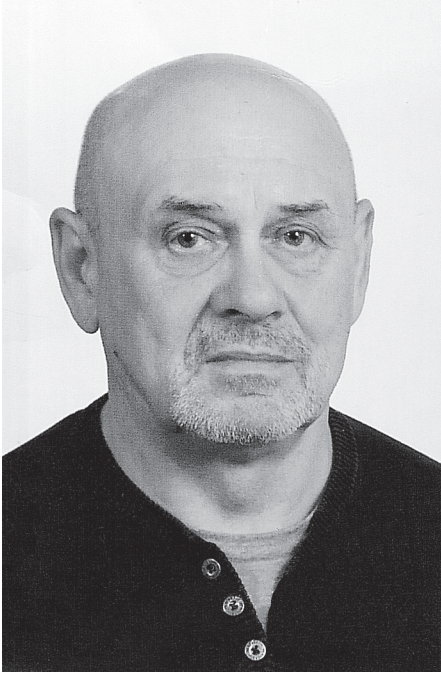
Kokkuvõttes moodustasid nii eesti kui ka välispetsialistide ja doktorantide ette-kanded mitmekülge terviku, mis andis kontsentreeritud pildi tervisetemast. Ootuspäraselt süvendasid arutelud varasemaid arusaamu tervise uurimisest ja andsid ettekujutuse humanitaarteaduste potentsiaalset vastavate teemadega tegelemisel.

Sügiskooli korraldamine oli äärmiselt keeruline – kuni selle alguseni ei olnud selge, kas koroonapiirangud võimaldavad kontaktüritust. Teiste riikide esinejad said osaleda vaid Microsoft Teamsi videoplatvormi kaudu, mis tekitas väljakutseid tehniliste küsimuste lahendamisel, ent lõppkokkuvõttes osutus sügiskool edukaks. Üks sügiskooli asjakohaseid järeldusi oli see, et lisaks meditsiinilistele fenomenidele on tervisel oluline sotsiaalne, religioosne, narratiivne ja materiaalne-tehnoloogiline mõõde, mida tuleb arvestada poliitikas ja teadusuuringutes.

Üritus toimus Euroopa Regionaalarengu Fondi (ASTRA projekt EKMDHUM) toel ning oli seotud ka projektiga PUTJD962 (Eesti Teadusagentuur).

Reet Hiimäe

Pavel Limerov kaitses doktoritöö kristianiseerimise narratiividest komi kirjanduses

3. veebruaril kaitses tuntud komi folklorist Pavel Limerov Moskvas M. Gorki nimelises Maailmakirjanduse Instituudis doktoritööd “Нарративы христианизации в формировании коми литературной традиции в контексте русской словесности (XIV – начало XX вв.)” (Kristianiseerimise narratiivid komi kirjandusliku traditsiooni formeerumises vene kirjasõna kontekstis (14. sajandist 20. sajandi alguseni)). Tema 500-leheküljeline väitekiri sisaldab sissejuhatust, nelja peatükki, mis on jagatud 15 alapeatükiks ning kokkuvõtet, millele järgneb allikate loetelu ja 384 nimetust kasutatud kirjandust.

P. Limerovi töö on üles ehitatud kristianiseerimise ja komi paganluse dialoogi jälgimisele, arvestades Ivan Kuratovi ja Kallistrat Žakovi kirjandusteoste mõju, kuid ka 1990. aastate uurijate tulemusi komi kristlike motiivide analüüsimisel (Oleg Uljašev, Gennadi Juškov, Vladimir Timin jt). 1990. aastad tõid vene folkloristikas uue

lainena huvi mütoloogia, usundiliste motiivide sisu ja eriti piiblikirjanduse mõjulise folkloori vastu. Ligi kolmekümne aastaga on avaldatud arvukalt uurimistulemusi ja kommenteeritud tekstikogumikke ja tekkinud on muljetavaldav koolkond. Sellesse raamistusse paigutub ka P. Limerovi, küpse ja tuntud uurija väitekiri. Siiski on tema lähenemine erinev, nimelt võrdleb ta Komimaal toimunud unikaalseid protsesse laiemas slaavi ainekuga. Hea võimaluse selleks pakub Permi Stefani võimas kuju, kes ristiusustamise kõrval on originaalse komi kirja looja ja oluline kirikutegelane. Tema isiksuse ümber on sajandite jooksul kujunenud legendide kihistused ja toimunud huvitav mütologiseerimine. Olulisel kohal on siiski komi kirjalikkuse ja kirjaliku traditsiooni genees, mis põhineb erinevate allikate (hagiograafiad, pühakute elulood (*žitie*), ajalooallikad, kirjandus, dokumendid, folkloor) sünteesil.

Järgmised peatükid on seotud erinevate mütoloogiliste narratiivide ja uskumustega, mille hulgas on tuntud narratiivid tšudidest, inimeste loomisest jpm. Rahvapäraste müütide juures on jälgitud alati apogruüfide ja kirikukirjanduse osakaalu. Taas on vaatluse all rahvalikud versioonid komide ristiusustamisest, ajaloo ja folkloori põimumine Stefan-Ristija kujus.

Usundilise materjali uurijat paeluvad eriliselt teine ja kolmas peatükk. Teise peatüki “Komide ristiusustamise eelsete kujutelmade süžeed ja tegelased” annab ülevaate komi mütoloogia uurimisest, lähemalt vaadeldakse jumalaema kuju, komide eshatoloogilisi motiive ja dualistlikke legende. Tulemused on ju iseenesest ootuspärased – loomislugudes ühiselt tegutsevad jumal ja kurat või eshatoloogias leiduvad legendide, vaimulike värsside ja uskumuste sümbioosid –, kuid väärtuslikud on need peatükid võrdleva usundiuurimise täiendusena.

Ka järgnevas peatükis on käsitletud huvitavaid universaalseid vanu motiive: pühaku ja maagi teema, Stefan Imetegija rännakud (kivi peal mööda jõge sõitmine, kohanimedede panemine, prohvetlikud ennustused), tšuudide saatus, nende varandused, enesematmine jm motiivid, millele on 20. sajandi jooksul pakutud mitmeid lahendusi, sh on olnud põnevaid arutluskäike teemal, missuguse etnosega olid seotud valgesilmes (*beloglazye*) tšuudid.

Üpris huvitavad on sissevaated Stefani kohta avaldatud kirjanduslikku loomingusse ja loomulikult teda puudutavad uurimused, mis on avaldatud 20. sajandi erinevatel perioodidel, sh 1970. ja 1980. aastate uurimused. Just siin näeme erinevate koolkondade mõjutusi, autorite ja teadlaste motivaatoreid oma töö vormistamisel, samuti ideoloogia, õigemini politiseerituse mõju teadlasele ja tema tulemustele.

Ilma kahtlusteta kasvatab uurimus oluliselt komi ainestiku ja uurijaseisukohtade tundust vene keelt valdavate teadlaste seas ja abistab sellega rahvusvahelist humanitaarteadlaskonda.

Mare Kõiva

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

28. jaanuaril pidas ettekande Alina Oprelianska (“Customary Law and (Pre)Marriage: What Drives the Kind Girl’s Journey in Ukrainian Variants of ATU 480 Tale”).

25. veebruaril korraldatud virtuaalsel kõnekoosolekul pidas Liina Saarlo ettekande “Jutukas informant, usin koguja ja arhiiviametnik. Mõnda Priidu Tammepuu ja ERA vahekordadest”.

24. ja 25. märtsil korraldati seltsi osalusel Eesti folkloristide 15. talvekonverents “Loodus – keskkond – kultuur”.

Kärri Toomeos-Orglaan

Eesti Rahvaluule Arhiivis

2. detsembril 2020 kõneles Jüri Metssalu Vikerraadio saates “Huvitaja” kohapärimusest seoses talle omistatud 2020. aasta hiie sõbra aunimega. Hiie sõbra aunime määravad hiite kaitse ja säilitamisega tegelevad organisatsioonid pühendunud tegevuse eest hiite uurimisel, kaitsmisel või seisukorra parandamisel.

3. detsembril pidas Jüri Metssalu Rahvakultuuri Keskuse vaimse pärandi kursusel loenguid kohapärimuse uurimise allikatest ja metoodikast.

10. detsembril pälvis Mall Hiimäe Eesti Rahva Muuseumi Oskar Kallase nimelise auhinna. Mall Hiimäe pidas sel puhul Eesti Rahva Muuseumis ka veebiloengu “Inimese ja muu looduse suhete avaldumisest rahvapärimeses”, mis on järelvaadatav Eesti Rahva Muuseumi Youtube’i kanalil.

17. detsembril esines Janika Oras ettekandega “National or Soviet, Modern or Ancient Songs? Ambivalent Meanings of the Performances of Traditional Song by Laine Mesikäpp at Soviet Estonian Festivals” veebikonverentsil “Socialist Folkloristics: A Disciplinary Heritage”, mille korraldas Läti Kirjanduse, Folkloori ja Kunsti Instituut Riias 16.–18. detsembrini 2020.

22. detsembril veebikeskkonnas Teams toimunud 64. Kreutzwaldi päeval “Digi kultuuris: allikad, suhtlus, looming” esinesid ERAst Risto Järv (Fr. R. Kreutzwaldi “Reinuvader Rebase” tegelasvõrgustikust) ja Mari Sarv (Ilus, kena, armas, kallid. Regilaulude teema-analüüsist). Risto Järv andis lühiülevaate ERA lõppeva aasta tegevusest.

28. detsembril valmis lastemängude andmebaasis “Ukauka. Vanad ja uued mängud rahvaluulearhiivist” mängude kogu, mis koondas kokku jõulumängud ning koroonaja

tingimustele sobivad turvalised mängud. Kogu leiab aadressilt <http://www.folklore.ee/ukauka/arhiiv/exhibits/show/koroonamangud>.

Detsembris valmis kirjandusteadlaste (Kadri Tüür, Maris Mägi, Evelin Arust, Arne Merilai) eestvõttel Rae valla kultuuriradade kaart rakenduses Navicup (Rae rajad <https://navicup.com/event/rae-rajad/>), mille koostamisel andis pärimusliku info ja pildimaterjali osas kaaluka panuse Mari-Ann Rimmel.

Detsembris tutvustas Risto Järv Vikerraadio “Huvitaja” saadetes rubriigis “Vanasõnad on kuldsed sõnad” erinevaid vanasõnu.

1. jaanuarist 2021 käivitus rahvaluulearhiivis Mari Sarve juhtimisel uurimisprojekt “Folkloorse varieeruvuse korpuspõhine käsitlus: regilaulutraditsiooni piirkondlikud stiilid, teemavõrgustikud ja suhtlusviisid”, mille eesmärgiks on analüüsida folkloori ühe põhiomaduse – varieeruvuse – eri tasandeid (keeleline, stilistiline, poeetiline, muusikaline, esituslik, temaatiline, tüpoloogiline jne) eesti, aga ka teiste läänemeresoome rahvaste mahukate regilaulukogude põhjal. Projekti rahastab viie aasta jooksul Eesti Teadusagentuur ning selles osalevad lisaks projektijuhile ERA regilaulu-uurijad Janika Oras, Taive Särg, Aado Lintrop, Andreas Kalkun, Liina Saarlo ja Helen Kõmmus.

6. jaanuaril rääkis Astrid Tuisk Vikerraadio saates “Huvitaja” lastemängudest läbi aegade, saatejuht oli Krista Taim.

13. jaanuaril tutvustas Janika Oras seto regilaulu värsimõõtu Soome Kirjanduse Seltsi uurimisprojekti FILTER (Formulaic intertextuality, thematic networks and poetic variation across regional cultures of Finnic oral poetry) veebiseminaril.

22. jaanuaril pidas Mari Sarv Vabas Akadeemias avaliku loengu “Küll mina kuulsin kui mind tehti, küll mina tundsin kui taoti: rahvuskultuuri privaatsemad osad” seksuaalse sisuga regilauludest. Loengust tegi otseülekande oma veebilehel ajaleht Postimees ning salvestus on järelvaadatav Vaba Akadeemia Youtube'i kanalil.

4. veebruaril Eesti Kultuurkapitali preemiapäeval avalikustati 2020. aasta Kultuurkapitali preemiasaajad. Rahvakultuuri sihtkapitali ühe aastapreemia pälvisid Katrin Sipelgas, Risto Järv, Janeli Jallai ning Jaak Kilmi imelise ja ainukordse muinasjutumaailma “Elas kord...” loomise eest.

6. veebruaril viis Janika Oras Tartus Laulupeomuuseumis läbi perehommiku regilaulu ja laulumängudega “Laulame koos!”.

9. veebruaril osalesid Ave Goršič ja Risto Järv (EKM ERA), Reet Hiimäe (EKM FO) ning Ülo Valk ja Pihla Siim (TÜ) MTÜ ISFNR (Rahvusvaheline Rahvajutu Uurijate Selts) asutamiskoosolekul, MTÜ registreeriti Tartu Maakohtu registriosakonnas 23. veebruaril 2021 (selts loodi ametlikult aastal 1962, esimesed konverentsid toimusid juba 1959. aastal). Neli esimest asutajaliiget on ühtlasi MTÜ juhatuses ning Ave Goršič võttis Pihla Siimult üle ISFNRI laekuri ülesanded.

10. veebruaril esines Janika Oras ettekandega “Enne lõplikku vaikimist. Eakad naised 19.–20. sajandi moderniseerivas laulutraditsioonis” Eesti-uuringute Tippkeskuse soouuringute töörühma veebiseminaril.

16. veebruaril tutvustas Mall Hiimäe vastlapäeva-tavasid Maarja-Magdaleena rahvamaja teemaüritusel Kaiu järve ääres.

17. veebruaril pidas Helen Kõmmus Soome Muusikateaduste doktorikooli talveseminaril veebiettekande “How to Study the Runosong in the Contemporary Folk Music Festivals: The Methodological approach to Estonian and Finnish Research Experience”.

23. veebruaril pälvis Anu Korb riikliku autasu Valgetähe V klassi teenetemärgi Eesti folkloori ja Siberi eestlaste rahvapärимuse pikaajaline kogumise ning sariväljaande “Eesti asundused” I–VIII koostajamise eest. Raadios Kuku intervjuueeris Madis Ligi ordenisaajat Anu Korbi, teemaks Siberi eestlaste uurimine.

25. veebruaril pidas Liina Saarlo Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kõnekoosolekul ettekande “Jutukas informant, usin koguja ja arhiiviametnik. Mõnda Priidu Tammepuu ja ERA vahekordadest”.

28. veebruaril andis Anu Korb Vikerraadio Hajala ringvaates intervjuu Siberi eestlaste elust tänapäeval ja nende uurimisest, intervjuueeris Maarja Merivoo-Parro.

Veebruaris valmis Kirjandusmuuseumi trepigaleriis ERA kaastöölise Maila Jürgensoni fotonäitus, mida aitas kujundada Mari-Ann Rimmel.

14. märtsil toimus veebiüritusena ERA kaastöölise päev, kus president Kersti Kaljulaid kuulutas välja rahvaluulepreemiade saajad. Adik Sepp pälvis elutööpreemia silmapaistvate kaastööde eest aastail 1960–2020, Urve Vares preemia väljapaistvate tööde eest 2020. aasta kogumisvõistlustel ning kaastöö eest aastatel 2011–2020 ning Aino Liivik järjekindla kogumisvõistlustest osavõtu ja esile tõstetud tööde eest aastail 2013–2020. Kaastöölise päeval tutvustasid oma kogumistööd nii preemiasaajad kui 2020. aasta kogumisvõistluste parimad kaastöölised Maret Kärtna, Eha Võso ja Ave Taavet. Veebipäeval rääkisid ERA juhataja Risto Järv, Martin Eessalu Eesti Kirjandusmuuseumi direktori ülesannetes, aasta kogumisvõistlustest tegid kokkuvõtte ERA teadlased Mari Sarv, Ave Goršič ja Astrid Tuisk. Olga Ivaškevitš tutvustas ERA uut kogumisteemat “Tähtpäevad ja muutuvad tavad koroonakriisi ajal”. Kaastöölise päeva lõpetas lühikontsert Toomas Valgu pereansambliilt. ERA kaastöölise veebipäeva korraldamises osalesid Ave Goršič, Olga Ivaškevitš, Risto Järv, Mari Sarv, Janno Simm, Jaan Tamm, Kadri Tamm ja Astrid Tuisk, ürituse peakorraldaja ning projektijuht oli Olga Ivaškevitš. Kaastöölise veebipäeva klipid on järelvaadatavad ERA Youtube'i kanalil <https://www.youtube.com/eestirahvaluulearhiiv>.

15. märtsil ilmus *Novaatoris* intervjuu Andreas Kalkuni ja ajaloolase Kersti Lustiga “Eesti külarahva seksioistud kadusid kalevi alla” seoses ajakirjas *Keel ja Kirjandus* ilmunud artikliga “Külahoorad folkloori ja kohtumaterjalide peeglis”.

16. märtsil ilmus *Maalehes* intervjuu Andreas Kalkuni ja Kersti Lustiga “Eesti muretsetes hõlmas “litsi” ja “hoora” tähendusväli ka üksikemasid. Kui “Kalevipoeg” valmis, tehti Eestimaa kõrtsudes kõvasti hooratööd”. Intervjuu oli seotud *Keeles ja Kirjanduses* ilmunud artikliga “Külahoorad folkloori ja kohtumaterjalide peeglis”.

17. märtsil rääkisid Kadri Tamm ja Olga Ivaškevitš Vikerraadio saates “Huvitaja” ERA kogumistööst ning tutvustasid uut kogumisvõistlust “Tähtpäevad ja muutunud tavad koroonakriisi ajal”, küsitles Krista Taim.

24. ja 25. märtsil toimunud folkloristide XV talvekonverentsil “Loodus-keskkond-kultuur” esinesid ERAst Mall Hiimäe (Folkloor kui inimese ja keskkonna suhte ning selle muutumise kajastaja) ja Lona Päll (Kohapärimuse roll looduskaitsetegevuste vahendamisel: soode taastamise näide; ühisettekanne Piret Pungas-Kohviga). Andreas Kalkun osales konverentsil lõpetavas ümarlauas “Postkolonialism ja postsotsialism – kas neid saab ühendada?”.

27. märtsil esitles Ingrid Rüütel CD kogumikku “Viljandimaa rahvalaule ja pillilugusid” Eesti Folkloorinõukogu üldkoosolekul.

Märtsis tutvustas Risto Järv Vikerraadio “Huvitaja” saadetes rubriigis “Vanasõnad on kuldsed sõnad” erinevaid vanasõnu.

Märtsis lõppes TÜ arheoloogia ja ajaloo instituudi juhitud interdistsiplinaarne projekt “Päranditurism Eestis: potentsiaal ja arenguvõimalused” milles osalesid kohapärimuse ekspordina Mari-Ann Remmel ja rahvamuusika ekspordina Janika Oras.

Risto Järv, Mari Sarv

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

7. detsembril 2020 esines MC Teams keskkonnas folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse usundi uurimise töörühma seminaril Evy Johanne Håland (Norra), kes tutvustas oma suuremat võrdlevat uurimisprojekti “Ohtlik elu. Tervis, tervendamine, valu ja soolisuus tänapäeva ja vanas Kreekas”. Seminari toetasid uurimisprojekt “Folkloori narratiivsed ja usundilised aspektid” (EKM 8-2/20/3) ja Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145).

14. detsembril pidas Mare Kalda Teamsis folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse narratiiviuuringute töörühma seminaril ettekande “Varanduseotsimise loitsust nakkushaiguse tõrjesõnadeks”. Seminari toetasid uurimisprojekt “Folkloori narratiivsed ja usundilised aspektid” (EKM 8-2/20/3) ja Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145).

15. detsembril andis Reet Hiimäe *Tartu Postimehele* intervjuu jõuludega seotud kaitsemaagiast.

16. detsembril tutvustas Reet Hiiemäe Vikerraadio “Huvitaja” saates toomapäeva (21. detsembri) kombeid ja uskumusi.

21. detsembril tutvustati Teamsi seminaril raamatut “Folkloori uurimise perspektiivid: vaade Valgevenest ja Eestist”. Kogumik ilmus Minskis, toimetajad Tatyana Volodina ja Mare Kõiva.

22. detsembril Eesti Kirjandusmuuseumis korraldatud 64. Kreutzwaldi päeval “Digi kultuuris: allikad, suhtlus, looming” osalesid Teamsi keskkonnas Mare Kõiva, kes rääkis osakonna tegevusest lõppeval aastal. Ettekannetega esindasid osakonda veel Tõnno Jonuks (koos Andres Uueniga, Nooleots Pärnu jõest ja mida saab teha digihumanitaariaga) ja Andres Kuperjanov (Veerand sajandit Haldjaga).

30. detsembril rääkis Reet Hiiemäe Vikerraadio saates “Huvitaja” ennustamisest.

31. detsembril rääkis Reet Hiiemäe Vikerraadio saates “Huvitaja” sünnipäeva tähendusest eesti pärimuses.

4. jaanuaril 2021 pidas Katre Kikas Teamsis Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse ajalooliste väljendus- ja kultuuripraktikate uuringute tööühma seminaril ettekande “Voolitud aeg. Aeg, ruum ja suhted Vello Valdese puulusikatel”. Seminari toetasid uurimisprojekt “Folkloori narratiivsed ja usundilised aspektid” (EKM 8-2/20/3) ja Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145)

6. jaanuaril olid Vikerraadios “Huvitaja” saates külas Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristid Reet Hiiemäe ja Astrid Tuisk. Reet Hiiemäe rääkis erilistest kividest, nagu näiteks piksekivist aga ka kaarnakivist.

11. jaanuaril astus Teamsis Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri uuringute tööühma seminaril üles Triinu Ojamaa ettekandega “Koroonakriisi kajastusi blogis “Maha äng””.

13. jaanuaril rääkis Piret Voolaid Vikerraadio “Huvitaja” saates vanasõnast “Ega putru nii palavalt süüda, kui keedetakse”.

18. jaanuaril esines Teamsis Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse narratiiviuuringute tööühma seminaril Urmas Sutrop ettekandega “Uued vanad Lumivalgukeste lood. Ema ja tütre, isa ja poja, isa ja tütre ning vägilase ja tema truudusetu naise lood”.

20. jaanuaril rääkis Piret Voolaid Vikerraadio “Huvitaja” saates vanasõnast “Kes otsib, see leiab”.

25. jaanuaril esitlesid Eesti ja Valgevene uurijad Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri uuringute tööühma seminaril Teamsis raamatut “Фольклор и фольклористика. Взгляд из Беларуси и Эстонии. Mission Possible IV” (toimetajad Tatsiana Valodzina ja Mare Kõiva). Seminari toetasid

uurimisprojekt EKM 8-2/20/3 ja Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus TK-145).

27. jaanuaril rääkis Piret Voolaid Vikerraadio “Huvitaja” saates vanasõnalisest väljendist “Hundid söönud, lambad terved”.

1. veebruaril rääkisid Teamsis Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri ja meediauuringute töörühma seminaril Renate Pajusalu ja Miina Norvik Eesti inimeste keelelistest kogemustest. Seminari toetas Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145).

1. veebruaril osales Mare Kõiva Saranskis, Hantõ-Mansiiskis korraldatud rahvusvahelisel *online*-konverentsil “Родной язык, культура и литература в системе образования: перспективы сохранения и развития” ettekandega keele ja pärimuskultuuri säilitamisest eestlaste näitel.

1. veebruaril oli Klassikaraadio “Delta” saates külas folklorist Eda Kalmre, et rääkida linnalegendidest kui tänapäeva muistenditest.

3. veebruaril rääkis Piret Voolaid Vikerraadio “Huvitaja” saates vanasõnast “Parem vill varbas kui korts kingas”.

10. veebruaril esines Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti-uuringute Tippkeskuse souuuringute töörühma veebiseminaril Eesti Rahvaluule Arhiivi vanemteadur Janika Oras ettekandega “Enne lõplikku vaikimist. Eakad naised 19. ja 20. sajandi moderniseerivas laulutraditsioonis”. Seminari toetas Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145) ja personaalne uurimistoetus PRG1288.

11. veebruaril rääkis Reet Hiimäe Vikerraadio saates “Huvitaja” kaitsemärkidest ja pidude usundilisest taustast.

16. veebruaril esines vanemteadur Piret Voolaid Väliseesti Muuseumi loengute sarjas loenguga “Koolipärimus – aken lapsepõlve: Eesti laste- ja noortepärimuse kogumisest uurimiseni” ja kutsus üles osa võtma koolipärimuse kogumisvõistlusest Kanada eestlastele.

16. veebruaril esinesid Mare Kõiva ja Elena Boganeva Vene Riikliku A. N. Kosõgini nimelise Ülikooli ja Slaavi Kultuuri Instituudi üld- ja slaavi kunstiteaduste korraldatud VII ülevenemaalisel teaduslik-praktilisel *online*-konverentsil “Kristlik kultuur ja slaavi maailm” ettekandega “Pühakud EKM ERA vene kogus: žanrid, liigid, kujud”.

16. veebruaril esines Teamsis folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri uuringute töörühma seminaril James Deutsch Smithsoni keskusest (riiklik muuseum ja uurimisasutusi ühendav rahvakultuuri ja kultuuripärandiga tegelev institutsioon) ettekandega “Pandeemiafolkloori püsivus 1918. ja 2020. aasta puhangute näitel”. Seminari toetas Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus TK-145).

25. veebruaril rääkis Reet Hiimäe Vikerraadio saates “Huvitaja” risti sümboolikast eesti rahvausundis.

Märtsi alguses saabus teade, et ajakirja *Keel ja Kirjandus* kultuuriloo ja folkloristika valdkonna 2020. aasta artiklipreemia pälvis Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna juhtivteaduri Tõnno Jonuksi ja Tartu Ülikooli usuteaduskonna vanemteadur Atko R Emmeli ühisartikkel eestlaste enesekuvandist metsarahvana “Metsarahva kujunemine. Retrospektiivne vaade müüdiloomele”, mis ilmus ajakirja juuni numbris.

1. märtsil toimus sloveeni ja eesti koolipärimuse kogumisele ja uurimisele keskenduva ühisprojekti avaseminar. Ettekandega esinesid osakonna vanemteadurid Piret Voolaid (100 aastat koolipärimuse kogumise ja uurimise kogemust Eestis) ja Reet Hiimäe (Abandoned houses, aggressive ghosts and thirst for danger: Youth’s personal experience narratives and media moral panics about semi-supernatural challenges).

4. märtsil esines Teamsis Eesti-uuringute Tippkeskuse migratsiooni- ja diasporaauuringute töörühma veebiseminaril kirjandusteadlane, Torontos asuva Väliseesti Muuseumi paarhivaar Piret Noorhani ettekandega “Mida loeb eestlane välismaal?” Seminari toetas Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145) ja uurimisprojekt EKM 8-2/20/1.

5. märtsil tähistas osakond Katre Kikase juubelit veebiseminariga “Liikumine”. Lühiettekannetega astusid üles Piret Voolaid, Anastasiya Fiadotava, Eda Kalmre, Mare Kalda, Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov.

8. märtsil rääkis Reet Hiimäe Vikerraadio saates “Huvitaja” painajatest.

8. märtsil refereeris Mare Kalda Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri ja meedia uuringute töörühma seminaril näitamisvõtteid, mida videote uurijad on pulbitseva ekraanimaterjali põhjal sõnastanud. Märksõnadeks sellistes käsitlustes on adaptatsioon, paroodia ning esitus. Seminari toetas Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus, TK-145).

10. märtsil rääkis Piret Voolaid Vikerraadio “Huvitaja” saates vanasõnast “Millest süda täis, sellest räägib suu”.

15. märtsil esines Piret Voolaid Eesti Kirjandusmuuseumi emakeelepäeval ja Gustav Suitsu luulepreemia üleandmisel ettekandega “Mis meelega peal, see keele peal ehk emakeelepäeval vanasõnadele mõeldes”.

17. ja 18. märtsil osales Mare Kõiva Manilas, Filipiinidel toimunud rahvusvahelisel *online*-konverentsil “PAGDIRIWANG 2: Christianity and Popular Devotion: Folklore and Heritage” ettekandega kristluse eripäradest Eestis.

24. ja 25. märtsil korraldas osakond (peakorraldaja Katre Kikas) Teamsis folkloristide 15. talvekonverentsi “Loodus-keskkond-kultuur”. Esinesid Madis Arukask (Looduse probleem eesti rahvaluule käsitlemisel), Merili Metsvahi (Animism ja analogism kui

abivahendid eesti talupoja rahvapärase ontoloogia mõistmiseks), Atko Rimmel (Vaateid religiooni ja looduse kokkupuutepunktidele), Liisa Granbom-Herranen (Miks loodus sai vanasõnade kogumisel oluliseks), Ulrike Plath (Kliimamälu: igapäev ja katastroofid pikal 19. sajandil), Kadri Tüür (Heeringas regilaulus: mis ta seal teeb?), Katre Kikas (Loodusest kahe 19. sajandi keskpaigas sündinud mehe omaeluloolistes tekstides), Ene-Reet Soovik (Metsamuinasjutud ökokodanikele? “Metsavaimu heategu” ökokriitilisest vaatevinklist), Eva Šipőczová (Collective memory and public anti-government demonstration in Czech Republic in 2019), Guillem Castañar (Chukchi without Borders: Fortunes and Misfortunes of a Russian Joke Cycle outside Russia), Anastasiya Fiadotava (“Kui proovid inimestele rääkida kliimamuutustest ja nad hakkavad sinu kohta meeme tegema”: Greta Thunbergi meemid kliimamuutuste aktivismi taustal), Mall Hiemäe (Folkloor kui inimese ja keskkonna suhte ning selle muutumise kajastaja), Piret Pungas-Kohv ja Lona Päll (Kohapärimuse roll looduskaitsete tegevuste vahendamisel: soode taastamise näide), Mare Kõiva (Tuhat aastat lõputut malemängu männipuu all (Zuriaake)), Kalle Voolaid ja Piret Voolaid (Loomariik Eesti spordiorganisatsioonide nimede inspiratsiooniallikana: kultuuriline vaade), Mare Kalda (Geopeitjad kui loodusrahvas. Looduse representatsioonist harrastusrühmas).

Ümarlauas “Postkolonialism ja postsotsialism – kas neid saab ühendada?” osalesid Aimar Ventsel, Elo-Hanna Seljamaa, Keiu Telve, Mare Kõiva ja Andreas Kalkun.

29. märtsil pidas Eva Šipőczová (Tšehhi Teaduste Akadeemia Etnoloogia Instituudi mälu-uuringute osakond) folkloristika osakonna ja Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri uuringute töörühma *online*-seminaril folkloorist ja kollektiivsest mälest ettekande “The folklore research and collective memory at Institute of Ethnology Czech Academy of Sciences”.

29. märtsil käisid Mare Kõiva, Katre Kikas ja Mare Kalda Klassikaraadio “Delta” saates rääkimas eelmisel nädalal toimunud folkloristide konverentsist “Loodus-keskkond-kultuur”.

31. märtsil tutvustas Piret Voolaid Vikerraadio “Huvitaja” saates vanasõna “Veri on paksem kui vesi” taustu ja tagamaid.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas

Alates 14. detsembrist 2020 toimus kogu õppetöö ülikoolis kaugõppe vormis.

28. jaanuaril pidas rahvaluule teise aasta doktorant Alina Oprelianska Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kõnekoosolekul Zoomis ettekande “Customary Law and (Pre)Marriage: What Drives the Kind Girl’s Journey in Ukrainian Variants of ATU 480 Tale”.

4. veebruaril pidas Kikee Bhutia (Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule doktorant) veebiloengu “Death by Poisoning: Cautionary Tales and Inter-Ethnic Accusations in Contemporary Sikkim”.

25. veebruaril pidas Liina Saarlo ARSi virtuaalsel kõnekoosolekul ettekande “Jutukas informant, usin koguja ja arhiiviametnik. Mõnda Priidu Tammepuu ja ERA vahekordadest”.

Kaitstud doktoritöö

Liivo Niglas kaitses **14. detsembril** etnoloogia erialal doktoritööd “Videokaameraga Siberis: vaatlev dokumentaalfilm kui audiovisuaalne etnograafia”.

Kaitstud magistritöö

Katarina Stradner kaitses **21. jaanuaril** Teamsis magistritööd “Creating a Representation: The Singing to the Accompaniment of the Gusle as a Nomination to the UNESCO Representative List of Intangible Cultural Heritage” (Representatsiooni loomine: Taotlus gusli saatel laulmise kandmiseks inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja). Juhendaja Kristin Kuutma, oponent Kristiina Porila.

Kaitstud magistriprojektid

Lily Jane Gartland kaitses **21. jaanuaril** Teamsis magistriprojekti “*The Ghostlore Podcast*: materiaalne vaimses”; praktiline osa: *The Ghostlore Podcast* taskuhääling: <http://www.ghostlorepodcast.com/>. Juhendajad Elo-Hanna Seljamaa ja Ülo Valk, oponent Tiina Sepp.

Solveiga Kaļva kaitses **21. jaanuaril** Teamsis magistriprojekti “Avj: Pamiiri küla portree”; praktiline osa: raamatukäsikiri *Where Mountain Spirits Live. Portrait of a Pamiri Village*). Juhendaja Anastasiya Astapova, oponent Madis Arukask.

Liilia Laaneman